

TMMOB
JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI
CHAMBER OF GEOLOGICAL ENGINEERS OF TURKEY
Merkez: Hatay 2 Sokak No: 21 Kocatepe/ANKARA
Tel: 0312 432 30 85 - 434 36 01 • Faks: 0312 434 23 88
web: www.jmo.org.tr e-posta: jmo@jmo.org.tr
PK 464 - Yenışehir 06444 ANKARA

Sayı:2745/503

25.10.2021

Konu: Anıtkabirde Kullanılan Taş Ocaklarının Korunması

DAĞITIMLI

Son yıllarda doğal, kültürel ve tarihi mekanlarda aslına uygun olmayan restorasyonlar sonucunda, birçok doğal, tarihi ve kültürel yapıımız olumsuz etkilenmiş, yapılan bu hatalar sıklıkla basın yayın organlarında da dile getirilmiştir. Yapılan hataların birçok nedeni olmakla birlikte, bunlardan en önemlilerinden biri aslına uygun olmayan taş ve malzeme seçiminden kaynaklandığı bilinmektedir. Restorasyonda kullanılan taş ve malzeme seçiminde “taşlarının kaynak alanlarının belirlenmeden” yapılması uygulamada önemli sorunlara neden olurken, yapının doğal, tarihi ve kültürel özelliklerinin de yok olmasına neden olabilmektedir.

Doğal taşların oluşumu, fiziksel ve kimyasal özellikleri ile doğal, tarihi ve kültürel yapılarda kullanılan taşların kökeni, geldikleri ocaklar vb. konular jeoloji mühendisliğinin önemli çalışma alanlarından biridir. Doğal taş ve mermercilik alanındaki yetkinliği nedeniyle Anıtkabir’de bir yılı aşkın süredir restorasyon çalışmalarında kullanılan taşların aslına uygun olmadığına ilişkin şikâyet ve bildirimler odamıza gelmektedir. Gelen şikayetleri değerlendiren Oda Yönetim Kurulumuz bir komisyon vasıtasıyla Anıtkabir’in içinde ve tören alanında yapılan çalışmaları yerinde incelenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu ve önderi Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün kabri olarak inşa edilen Anıtkabir, Türkiye Cumhuriyeti’nin sembol mekânlarından biridir. Anıtsal bir yapı olarak tasarlanan ve inşa edilen Anıtkabir, yalnızca Atatürk’ün kabri olarak değil aynı zamanda ulusal bir sembol olma özelliği taşımaktadır. Yapımı 9 yılda (1944-1953) tamamlanan ve yapımında ülkemizin doğal taşları kullanılan Anıtkabir; heykellerinden, süslemelerine, kulelerinden kabartmalarına kadar pek çok özel anımla yüklüdür.

Bilindiği üzere sembol ve anıt yapılarda gerek dayanıklılık gerekse estetik açıdan mermer, traverten vs. gibi doğal taşların kullanılması ayrı bir önem taşımaktadır. Bu kapsamda Anıtkabir’in inşaatı için gerekli doğal taşların tespiti çok uzun süren çalışmalar gerektirmiştir. Yapının inşasına başlandığı dönemde Türkiye’de henüz doğal taş (mermer) sanayisi tam anlamıyla kurulmamıştır. Yapıda kullanılmak üzere Türkiye genelinde uygun taş ocakları aranmış, buralarda çalışacak ustaların yetiştirilmesine başlanılmıştır. Ayrıca, ocaklardan üretilecek doğal taşların işlenmesi için taş kesme makineleri ithal edilmiştir. Ocakların bulunduğu yerlerden nakliyat yapılabilmesi için yollar açılmış ve böylece bu önemli proje, Türkiye’de doğal taş sanayisinin kurulmasında da bir dönüm noktası olmuştur.

Anıtkabir’in yapımında, beton üzerine dış kaplama malzemesi olarak tamamı Türkiye’de çıkarılan, kolay işlenebilen, gözenekli, çeşitli renklerde travertenler ve ignimbritler, mozole içi kaplamalarında ise beyaz renkli mermerler, renkli kireçtaşları ve serpantinler kullanılmıştır.

Anıtkabir'in inşasında yoğun olarak traverten kullanılmasının en önemli nedeni travertenin taş işçileri tarafından kolay işlenebilmesi ve altın sarısı renginden dolayı estetik görüntüsü olmuştur. Bu estetik kaya malzemesi yardımıyla büyük önder Atatürk için görkemli bir yapı inşa edilmiştir.

Türkiye'de traverten denince akla gelen en önemli anıtsal yapı Anıtkabir olup, Anıtkabir resmi kaynaklarında (Genelkurmay Başkanlığı 1994) belirtildiği üzere, Ankara ve çevre illerdeki taş ocaklarından getirilmiş olan yapıtaşlarından inşa edilmiştir. Anıtkabir'in inşası sırasında, Polatlı ve Malıköy'den (Ankara) getirilen beyaz travertenler kulelerin iç duvarlarında, Eskipazar (Karabük)'in yaklaşık 3 km güneybatısındaki Budaklar köyü civarındaki taş ocaklarından getirilen sarı travertenler, Aslanlı Yol kenarındaki duvarlarda, Şeref Holü'ne çıkan merdivenlerin sağında ve solundaki zafer kabartmalarında, bütün şeref holü dış duvarları ile tören meydanını çevreleyen kolonlarda kullanılmıştır.

Heykel grupları, aslan heykelleri ve mozole kolonlarında kullanılan beyaz travertenler Kayseri Pınarbaşı ilçesine bağlı Kumarlı mevkiinden, kulelerin iç duvarlarında kullanılan beyaz travertenler ise Ankara'nın Polatlı ilçesi, Malıköy, Haymana ve Papazderesi mevkiinde bulunan ocaklardan getirilmiştir. Kayseri Boğazköprü ve Kumarlı mevkiinden getirilen siyah ve kırmızı ignimbritler tören meydanı ve kulelerin zemin döşemelerinde, Karabük Eskipazar'dan getirilen sarı travertenler zafer kabartmaları, şeref holü dış duvarları ve tören meydanını çevreleyen kolonların yapımında kullanılmıştır. Şeref holünün zemininde kullanılan krem, kırmızı ve siyah mermerler Çanakkale, Hatay (Antakya) ve Adana Ceyhan'dan, şeref holü iç yan duvarlarında kullanılan "Kaplan Postu" ticari isimli gri renkli mermer Afyon İncehisar'dan, yeşil renkli mermer ise Bilecik'ten getirilmiştir. 40 ton ağırlığındaki vişneçürüğü rengindeki beyaz kalsit damarlı yekpare lahit taşı Osmaniye'den, lahitin yan duvarlarını kaplayan "Afyon Bal" ticari isimli beyaz renkli ve sarı limonit damarlı mermer ise Afyon İncehisar'dan getirilmiştir.

Ulu Önder ATATÜRK'ün lahit taşında kullanılan Osmaniye mermeri, günümüzde "Amanos Red" ticari isimleriyle bölgede bulunan mermer ocaklarından çıkarılmaktadır.

Anıtkabir'in inşasında her ne kadar sert doğal taş grubunda bulunan granitler kullanılmamış olsa da sadece İsmet İNÖNÜ'nün lahit taşında kullanılmıştır. Tören meydanı katında beyaz renkli traverten kaplı kaide üzerinde "Bahar Çiçeği" ticari adıyla Ordu-Topçam ilçesindeki granit ocağından çıkarılan pembe renkli "siyenit porfir" den kaplı lahit taşı bulunmaktadır.

Anıtkabir'de var olan bütün unsurların yapının mimarları ve onlara çalışmalarında yardım eden komisyon üyeleri tarafından ayrıntılı düşünülerek titizlikle seçildiği görülmektedir. Anıtkabir'in yapımında kullanılan ve tarihimizin derinliklerinden gelen motiflerinde, seçimin rastgele olmadığı açıktır. Anıtkabir'in, başta tasarımı olmak üzere, heykel, kabartma ve yapıda kullanılan doğal taşların, "süsleme" ötesinde bir anlam ifade ettiği, özenle seçildiği görülmektedir.

Bu bağlamda halen devam etmekte olan yenileme çalışmalarında önemli bir sıkıntı görülmemiştir. Ancak yapılan görüşmelerde özellikle Anıtkabir'de kullanılan taşların ocaklarından temininde önemli sıkıntılar olduğu ifade edilmiştir. Anıtkabir'in gelecekte yapılacak olan yenilemelerin doğal taşların aslına uygun olarak yapılmasının önemi büyüktür. Ülke insanımız için büyük bir manevi değere sahip olan Anıtkabir'de kullanılan mermerlerin ocak

alanlarının korunması ve bu alanların Genelkurmay Başkanlığı veya Anıtkabir Komutanlığına devredilerek sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

Bu konuda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, MAPEG Genel Müdürlüğü, Genelkurmay Başkanlığı ile Anıtkabir Komutanlığınca, Anıtkabir’de kullanılan ve yukarıda belirtilen mermer ve taş ocağı alanlarının bir kısmının gelecekte restorasyonda kullanılmak amacıyla rezerv alan ilan edilerek koruma altına alınması ve ruhsatlarının Genelkurmay Başkanlığı veya Anıtkabir Komutanlığına devredilmesine suretiyle güvence altına alınması konusunda bir çalışma yürütülmesi ve sonucunda Odamıza bilgi verilmesini arz ederim.

Hüseyin ALAN
Yönetim Kurulu Başkanı

DAĞITIM

Gereği için:

Fatih DÖNMEZ

(Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı)

Mehmet Nuri ERSOY

(Kültür ve Turizm Bakanı)

Yaşar GÜLER

(Genelkurmay Başkanı)

Cevat GENÇ

(MAPEG Genel Müdürü)

Anıtkabir Komutanlığı

Bilgi için:

Recep Tayyip ERDOĞAN

(T.C. Cumhurbaşkanı)